

รายงานการค้นคว้าอิสระ (แผน ข)
ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร
คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ชื่อเรื่อง

ศักยภาพและโอกาสการผลิตส้มโอขาวแตงกวา ในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท

POTENTIAL AND OPPORTUNITIES FOR PUMMELO cv. KHAO TAENG GUA IN
HANKHA DISTRICT CHAINAT PROVINCE

ศุภชัย ชาดิชนะ¹, วันวสา วิโรจนารมย์¹, ปาวินี อารีศรีสม¹, และสนธิ ลิทธิ¹
Suppachai Chardchana¹, Wanwasa Wirojanarome¹, Pawinee Areesrisom¹, and
Snit Sitti¹

¹ สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ Resources Management and Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการผลิตส้มโอขาวแตงกวา (2) วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตส้มโอขาวแตงกวา และ (3) วิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสของการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอขาวแตงกวา จำนวน 64 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน จุดคุ้มทุนและระยะเวลาคืนทุน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 ราย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา SWOT Analysis และวางกลยุทธ์ในการผลิตโดยใช้ TOWS Matrix

ผลการวิจัยพบว่า การผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีอัตราการเติบโตสูง และมีการปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต ได้รับการรับรองมาตรฐาน

GAP และการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) แต่ประสบปัญหาเรื่องการจัดการปริมาณและคุณภาพของผลผลิต เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่ร้อนขึ้น การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช และการแข่งขันในตลาดส้มโอ โดยการผลิตรวมโอมีต้นทุนการผลิตรวมเท่ากับ 33,696.72 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นต้นทุนผันแปรร้อยละ 83.65 และต้นทุนคงที่ร้อยละ 16.35 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) มีค่าเป็นบวก เท่ากับ 17.59 จุดคุ้มทุน เท่ากับ 334.26 กิโลกรัมต่อไร่ และระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ย เท่ากับ 8.5 ปี จากการวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาส พบว่าพื้นที่มีจุดแข็งด้านอัตลักษณ์ของรสชาติและเนื้อสัมผัสที่โดดเด่น ความเหมาะสมของสภาพภูมิศาสตร์ และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตมานานและเริ่มนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ยังมีข้อจำกัดด้านขาดองค์ความรู้ด้านการผลิตและการตลาด ขาดการรวมกลุ่ม ขาดแรงงานรุ่นใหม่ และการรับรองมาตรฐานที่ยังมีจำกัด ในส่วนของโอกาสมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แนวโน้มการบริโภคสินค้าเกษตรคุณภาพสูง ช่องทางการตลาดออนไลน์ และการพัฒนาเกษตรเชิงท่องเที่ยว แต่ปัญหาเรื่องการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูง และการแข่งขันในตลาดยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ จากการวิเคราะห์กลยุทธ์สามารถกำหนดแนวทางพัฒนาการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่ให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับมาตรฐานสินค้า การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การรวมกลุ่มเกษตรกรและพัฒนาด้านการตลาด การลดข้อจำกัดด้านมาตรฐานและการจัดการศัตรูพืชอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ส้มโอขาวแตงกวา, ต้นทุนและผลตอบแทน, ศักยภาพ, โอกาส, SWOT Analysis

Abstract

This study aimed to (1) analyze the current situation of Khao Taengkwa pomelo production, (2) examine the costs and returns of Khao Taengkwa pomelo production, and (3) assess the potential and opportunities for Khao Taengkwa pomelo production in Hankha District, Chainat Province. A mixed methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. Quantitative data were collected from 64 pomelo farmers using structured questionnaires and analyzed using cost and return analysis, return on investment, break-even point, and payback period. Qualitative data were obtained from 5 key informants through in-depth interviews and analyzed using content analysis, SWOT analysis, and strategic formulation based on the TOWS Matrix.

The results indicated that Khao Taengkwa pomelo production in Hankha District has experienced high growth, with increasing adoption of technology and innovation. Farmers have obtained Good Agricultural Practices (GAP) and Geographical Indication (GI) certifications. However, challenges remain in managing production quantity and quality due to rising temperatures, pest and disease outbreaks, and increasing market competition. The total production cost was 33,696.72 baht per rai, consisting of 83.65% variable costs and 16.35% fixed costs. The return on investment (ROI) was positive at 17.59, the break-even point was 334.26 kilograms per rai, and the average payback period was 8.5 years. The analysis of potential and opportunities revealed that the area has key strengths, including distinctive taste and texture, suitable geographical conditions, and GI certification. Farmers have long-term production experience and have begun adopting modern technologies. However, major limitations include insufficient knowledge in production and marketing, lack of farmer organization, shortage of young labor, and limited certification coverage. Opportunities include government support, increasing demand for high-quality agricultural products, online marketing channels, and agri-tourism development. Nevertheless, pest and disease outbreaks, climate variability, rising production costs, and market competition remain significant threats. Strategic analysis suggests key development approaches to enhance competitiveness and promote the sustainable development, including value-added creation and product standard upgrading, improving production efficiency through technology and innovation, strengthening farmer groups and marketing capabilities, and reducing constraints related to standards and plant diseases and pests' management.

Keywords: Khao Tangkwa pomelo, cost and return, potential, opportunity, SWOT analysis

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ส้มโอเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวามีถิ่นกำเนิดจาก ตำบลคู้งสำเภา อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท มีลักษณะเด่นในเรื่องรสชาติและเป็นผลไม้คุณภาพที่ได้รับความนิยมในตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกส้มโอขาวแตงกวารวม 17,033.42 ไร่ ผลผลิตรวม 48,399,079.45 กิโลกรัม โดยจังหวัดชัยนาทมีพื้นที่ปลูก 2,953.50 ไร่ เป็นร้อยละ 17.34 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ ทั้งนี้ จังหวัดชัยนาทมีผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ 2,901,006.45 กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย 2,085.63 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีการปลูกครอบคลุมทั้งจังหวัด จำนวน 8 อำเภอ โดยอำเภอเมืองมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด พื้นที่ปลูก 854.75 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 684.47 กิโลกรัมต่อไร่ อำเภอหันคา มีพื้นที่ปลูก 291 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 5,218.56 กิโลกรัมต่อไร่ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรปลูกส้มโอขาวแตงกวา 64 ครัวเรือน จัดอยู่ในอันดับที่สี่ของจังหวัด ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพการผลิตสูงสุดของจังหวัดชัยนาท สะท้อนถึงความเหมาะสมของพื้นที่ในการเพาะปลูก แต่ประสบปัญหาด้านขาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต ขาดความรู้ด้านการตลาด และผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวนส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิตในแต่ละปี

ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาศักยภาพในการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอหันคาให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์การผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการผลิตส้มโอขาวแตงกวาให้มีความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสของการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ขอบทวนวรรณกรรม

ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดประสิทธิภาพศักยภาพการผลิตทางการเกษตร

แนวคิดประสิทธิภาพศักยภาพการผลิตทางการเกษตร มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างผลผลิตออกมาได้ในปริมาณมากที่สุด หรือมีคุณภาพสูงสุด พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตและผลผลิต สะท้อนถึงความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มศักยภาพการผลิตเกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเกษตรกร

2. แนวคิดทฤษฎีต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต

ต้นทุนการผลิตเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในกระบวนการผลิต ประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร การวิเคราะห์ต้นทุนควบคู่กับผลตอบแทนช่วยให้ผู้ผลิตสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการผลิตที่เหมาะสมและก่อให้เกิดกำไรสูงสุด โดยผลตอบแทนหมายถึงรายได้หรือกำไรที่ได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตหลังหักต้นทุนทั้งหมด

3. แนวคิดทฤษฎีผลตอบแทนการลงทุน

ผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI) เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินความคุ้มค่าของการลงทุน โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิกับเงินลงทุน หากมีค่าเป็นบวกแสดงว่าการลงทุนมีความคุ้มค่า

4. แนวคิดทฤษฎีจุดคุ้มทุน (Break Even Point) และระยะเวลาคืนทุน (Payback Period)

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนเป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุน รายได้ และปริมาณการผลิต เพื่อกำหนดระดับการผลิตที่ทำให้รายได้เท่ากับต้นทุน ส่วนระยะเวลาคืนทุนเป็นการวัดระยะเวลาที่ใช้ในการได้รับเงินลงทุนคืน ซึ่งช่วยประเมินความเสี่ยงและความน่าสนใจของการลงทุน หากระยะเวลาคืนทุนสั้น แสดงถึงความเสี่ยงต่ำและมีความน่าสนใจสูง

5. แนวคิด SWOT Analysis และ TOWS Metrix

SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรโดยพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ TOWS Matrix เป็นการนำผลการวิเคราะห์ SWOT มาจัดทำกลยุทธ์เชิงรุก เชิงแก้ไข เชิงป้องกัน และเชิงรับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนและพัฒนาการผลิต

6. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับส้มโอขาวแตงกวา

ส้มโอขาวแตงกวาเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชัยนาท มีลักษณะเด่นด้านรสชาติหวานอมเปรี้ยว เนื้อแห้ง กรอบ และมีคุณภาพเฉพาะพื้นที่ อีกทั้งยังได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ซึ่งช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและความน่าเชื่อถือในตลาด พื้นที่อำเภอหันคา มีความเหมาะสมด้านดิน น้ำ และสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้สามารถผลิตส้มโอที่มีคุณภาพสูง และเป็นแหล่งผลิตที่มีศักยภาพในการพัฒนาเชิงพาณิชย์

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

งานวิจัยในประเทศไทยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิต รวมถึงการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าและการตลาด พบว่าการรวมกลุ่มเกษตรกรและการพัฒนามาตรฐานการผลิต มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มมูลค่าและความสามารถในการแข่งขัน งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้นี้สามารถช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศเน้นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิต ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และห่วงโซ่อุปทานของพืชตระกูลส้ม พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ได้แก่ เทคโนโลยีการผลิต การจัดการทรัพยากร การเข้าถึงตลาด การพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าและการสร้างมาตรฐานสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปลูกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอนาคู โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรและสภาพการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในปัจจุบัน ต้นทุนและรายได้ ปัญหาและอุปสรรคการผลิตส้มโอ รวมถึงแนวทางการพัฒนาการปลูกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา และข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมจากข้อมูลที่เผยแพร่ไว้เกี่ยวกับแนวคิดประสิทธิภาพศักยภาพการผลิตทางการเกษตร แนวคิดทฤษฎีต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต แนวคิดทฤษฎีผลตอบแทนการลงทุน แนวคิดทฤษฎีจุดคุ้มทุน และระยะเวลาคืนทุน แนวคิด SWOT Analysis และ TOWS Matrix และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับส้มโอขาวแตงกวา

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท จำนวน 64 ราย ที่มีประสบการณ์ในการปลูกส้มโอขาวแตงกวาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีพื้นที่ปลูกส้มโอขาวแตงกวามากกว่า 2 ไร่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในอำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท จำนวน 5 ราย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เลือกใช้ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อจัดเก็บข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน และระยะเวลาคืนทุน ซึ่งจะแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เพื่ออธิบายสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตส้มโอขาวแตงกวา เพื่ออธิบายสภาพการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในปัจจุบันในพื้นที่ศึกษา ส่วนที่ 3 ปัจจัยการผลิต

และต้นทุนในการผลิตส้มโอขาวแตงกวา นำไปใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ส่วนที่ 4 ข้อมูลผลผลิตและรายรับจากส้มโอขาวแตงกวา นำไปวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และส่วนที่ 5 ข้อมูลปัญหา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตและจำหน่ายส้มโอขาวแตงกวา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้เลือกการทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สถานการณ์ทั่วไป จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้รูปแบบสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน และการวิเคราะห์ระยะเวลาคืนทุน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้แนวคิด SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อสรุปความคิดเห็นและมุมมองและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและโอกาสการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกส้มโอมาเป็นระยะเวลานาน มีอายุเฉลี่ย 54.86 ปี และมีรายได้จากการปลูกส้มโอเฉลี่ย 206,406.25 บาทต่อปี สะท้อนให้เห็นว่าการผลิตส้มโอขาวแตงกวาเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ร้อยละ 17.19 และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ร้อยละ 4.69 เกษตรกรทั้งหมดไม่ได้มีการรวมกลุ่ม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่าเกษตรกรมีการปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต ได้การรับรองมาตรฐาน GAP และการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) แต่ประสบปัญหาเรื่องการจัดการปริมาณและคุณภาพของผลผลิต เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่ร้อนขึ้น การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น และการแข่งขันในตลาดส้มโอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิต

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของการผลิตส้มโอขาวแตงกวาใน อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

การผลิตส้มโอขาวแตงกวามีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ย 33,696.72 บาทต่อไร่ต่อปี แบ่งเป็น ต้นทุนผันแปรร้อยละ 83.65 และต้นทุนคงที่ ร้อยละ 16.35 รายได้รวมเฉลี่ยอยู่ที่ 39,622.72 บาทต่อไร่ต่อปี และมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ร้อยละ 17.59 จุดคุ้มทุน เท่ากับ 334.26 กิโลกรัมต่อไร่ ปริมาณผลผลิตจริงที่ 1,373.55 กิโลกรัมต่อไร่ และระยะเวลาดำเนินการเฉลี่ย 8.5 ปี

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสในการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

จากการวิเคราะห์ SWOT พบว่ามีจุดแข็งด้านอัตลักษณ์ของรสชาติและเนื้อสัมผัสที่โดดเด่น ความเหมาะสมของสภาพภูมิศาสตร์ และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตมานานและเริ่มนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ยังมีข้อจำกัดด้านขาดองค์ความรู้ด้านการผลิตและการตลาด ขาดการรวมกลุ่ม ขาดแรงงานรุ่นใหม่ และการรับรองมาตรฐานที่ยังมีจำกัด ในส่วนของโอกาสมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แนวโน้มการบริโภคสินค้าเกษตรคุณภาพสูง ช่องทางการตลาดออนไลน์ และการพัฒนาเกษตรเชิงท่องเที่ยว อุปสรรค ได้แก่ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูง และการแข่งขันในตลาด จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ TOWS Matrix สามารถกำหนดแนวทางพัฒนาการผลิตส้มโอขาวแตงกวา ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับมาตรฐานสินค้า การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การรวมกลุ่มเกษตรกรและพัฒนาด้านการตลาด การลดข้อจำกัดด้านมาตรฐานและการจัดการศัตรูพืชอย่างเหมาะสม

สรุปผลการศึกษา

เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงอายุ มีอายุเฉลี่ย 54.86 ปีและมีประสบการณ์ในการปลูกส้มโอเป็นระยะเวลานาน ประกอบอาชีพส้มโอขาวแตงกวาเป็นหลัก โดยพบว่าการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอหันคา มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นทั้งจากจำนวนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากความเหมาะสมของทรัพยากรธรรมชาติเอื้อต่อการผลิต และมีการใช้เทคโนโลยีในการผลิต แต่ยังมีประสบปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น และการแข่งขันในตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิต การรับรองมาตรฐานยังมีข้อจำกัด ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาในการเพิ่มมูลค่าสินค้า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการจำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง มีอำนาจต่อรองต่ำ และขาดความรู้ด้านการตลาดและช่องทางการตลาดออนไลน์

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน พบว่ารายได้รวมอยู่ที่ 39,622.72 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตรวมเท่ากับ 33,696.72 บาทต่อไร่ แบ่งต้นทุนผันแปรร้อยละ 83.65 และต้นทุนคงที่ร้อยละ 16.35 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน มีค่าเป็นบวก เท่ากับ 17.59 จุดคุ้มทุนเท่ากับ 334.36 กิโลกรัมต่อไร่ และระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ 8.5 ปี

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis) และการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้ TOWS Matrix พบว่าการผลิตส้มโอขาวแตงกวาในพื้นที่อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก มีจุดเด่นด้านอัตลักษณ์ของรสชาติและเนื้อสัมผัสที่โดดเด่น และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทำให้ส้มโอขาวแตงกวาเริ่มเป็นที่รู้จักและมีความต้องการตลาดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิตที่สำคัญเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ การยกระดับมาตรฐานการผลิตให้กับเกษตรกร การรวมกลุ่มเกษตรกรหรือแปลงใหญ่ เพื่อให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองมากขึ้น พัฒนาเรื่องการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต และการพัฒนาช่องทางตลาดและการสร้างแบรนด์ของเกษตรกรให้เป็นที่รู้จักทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรส่งเสริมการรับรองมาตรฐานการผลิต สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางเกษตร สำหรับเกษตรกร ควรพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน มีการแปรรูปผลผลิต และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และหาช่องทางการตลาดออนไลน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนเชิงลึก เพื่อหาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อใช้กำหนดกลยุทธ์การตลาดและเพิ่มมูลค่าผลผลิต และวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกเชิงลึกเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2565). โรคและแมลงศัตรูพืชในพืชตระกูลส้ม. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
กาญจนา ศรีทอง. (2566). การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าส้มโอในภาคกลางของประเทศไทย. วารสารการเกษตรและการพัฒนา, 14(2), 45-62.

- ฐาปนา บริสภักดิ์บุญรัตน์. (2560). การบัญชีต้นทุนการผลิต. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ สาลัง ปิ่นสวัสดิ์. (2567). การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอขาวแตงกวาในจังหวัดชัยนาท (งานวิจัยเชิงคุณภาพ).
- นพดล มณีรัตน์. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการช่องทางการตลาดส้มโอหลังสถานการณ์โควิด-19 จังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนา, 17(1), 101–128.
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (2563). เศรษฐศาสตร์จุลภาค. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญจมาศ อภิสิทธิ์บุญโญ. (2557). การวิเคราะห์ต้นทุน ปริมาณ และกำไร.
- พรสิริกา ทองขาว, และคณะ. (2564). การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกส้มโอพันธุ์ทับทิมสยาม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเกษตร, 42(3), 67–89.
- วิภาพรรณ มักรุนทด. (2558). การวิจัยทางการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาวลัย บุญศรี ประทัยเทพ. (2553). การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเกษตรอำเภอหันคา. (2567). ข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอขาวแตงกวา อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท. สำนักงานเกษตรอำเภอหันคา.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สุรีย์ เดชะศิริรักษ์. (2546). ต้นทุนและผลตอบแทนการเพาะปลูกส้มโอท่าช้อย จังหวัดพิจิตร (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หฤทัย พงษ์สุโขภาพ. (2563). ความหมายของต้นทุนและผลตอบแทนในเชิงทฤษฎี. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุชราภรณ์ เสาหรั่งพิฐ. (2566). การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์การส่งออกกล้วยไม้ไทย. วารสารบริหารธุรกิจ, 13(2), 25–49.
- Humphrey, A. (1970). SWOT analysis for management planning.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- Li, X., Zhang, Y., & Chen, H. (2021). Production efficiency and profitability of pomelo farming in China. *Agriculture*, 11(5), 456–468.
- Nguyen, T. H., & Tran, Q. M. (2020). Value chain analysis of pomelo production in Vietnam. *Asian Journal of Agriculture and Development*, 17(2), 35–52.
- Singh, R., Kumar, P., & Sharma, V. (2018). Cost and return analysis of citrus production in India. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 73(3), 345–356.

Weihrich, H. (1982). The TOWS matrix—A tool for situational analysis. Long Range Planning, 15(2), 54–66.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

สืบค้นข้อมูลเล่มการค้นคว้าอิสระฉบับสมบูรณ์

ได้ที่ เว็บไซต์ DSpace MJU.

Link: <http://ir.mju.ac.th/dspace/>

